

BUITEN

5^E JAARGANG N^O. 5.

ZATERDAG 4 FEBRUARI 1911.

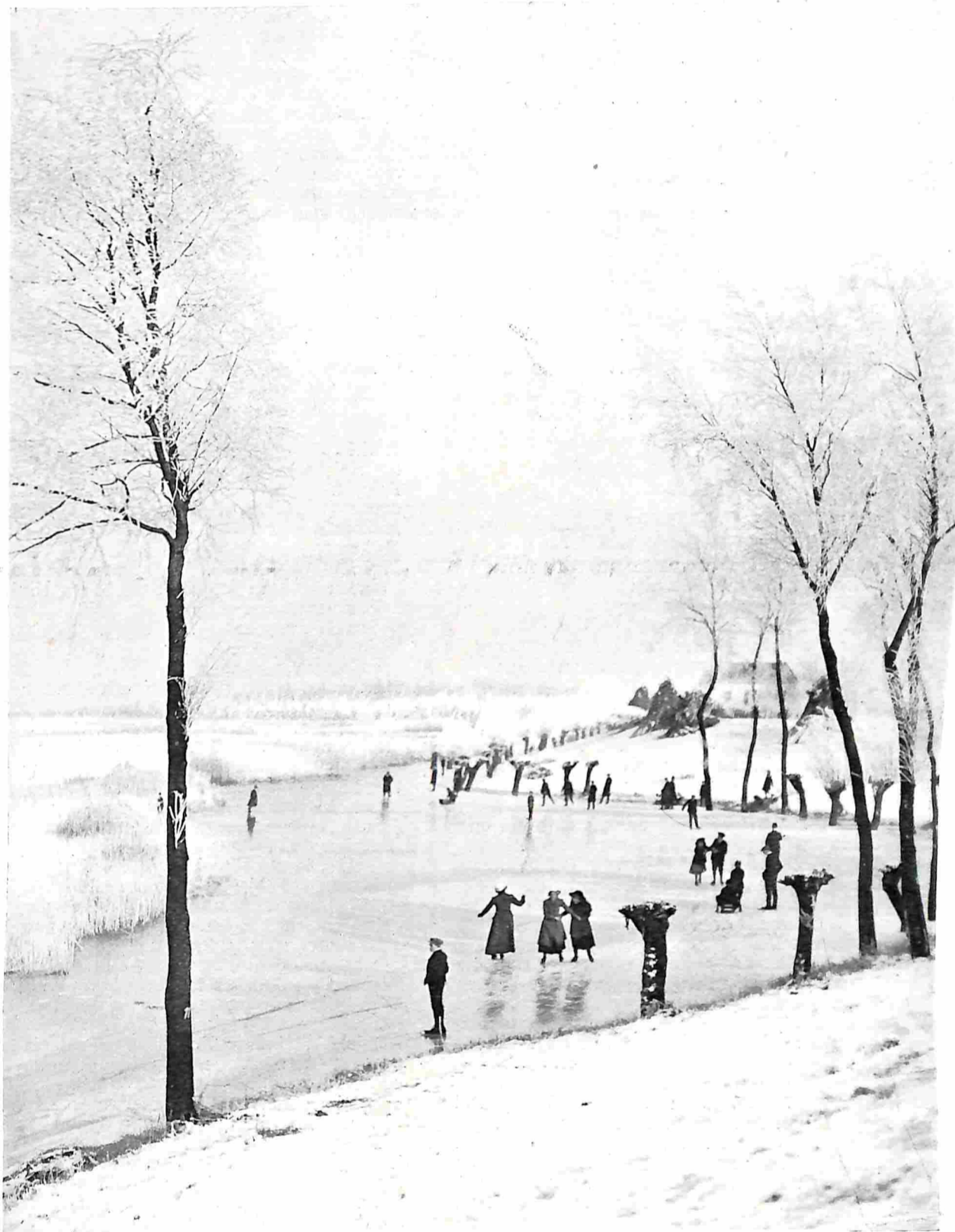

Foto J. E. C. de Man.

IJSVERMAAK OP DE OUDE WAAL, BIJ NIJMEGEN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

INHOUD:

IJSVERMAAK OP DE OUDE WAAL, BIJ NIJMEGEN, ILLUSTR.	BLZ. 49
DE STERRENHEMEL IN FEBRUARI, DOOR A. A. N.	.. 50
PLUTARCHUS' BOEKJE OVER DE JUISTE GEMOEDS-STEMMING	.. 51
INDISCHE „THUYNEN" (SLOT), DOOR S. KALFF, GEÏLL.	.. 52
UIT DE INSECTENWERELD, DOOR S. LEEFMANS, GEÏLL.	.. 55
EEN KEGELPRAATJE, DOOR D. J. V. D. VEN, GEÏLL.	.. 56
WOLKEN (GEDICHT), DOOR EDWARD B. KOSTER.	.. 58
DE RESTAURATIE DER BEIDE POORTJES VAN HET DOELENPLEIN TE HOORN. ILLUSTRATIES	.. BLZ. 59 EN 60
HOE MEN VOGELS VANGT III, DOOR J. DAALDER DZN., GEÏLLUSTREERD	.. BLZ. 59

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Alle kopij ook die met illustraties, zoomede afzonderlijke illustraties (fotografieën, teekeningen, enz.), gelieve men te zenden aan de redactie, **Rokin 74-76, Amsterdam.** Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

DE STERRENHEMEL IN FEBRUARI.

HET volgende overzicht geeft den stand der sterrenbeelden in den vóóravond (omstreeks 8 uur):
Zenith: Giraffe, Wagenman;
Noorden: Kleine Beer, Cepheus, Draak;
Noordoosten: Grootte Beer, Jachthonden;
Oosten: Hoofdhaar van Berenice, Kreeft, groote en kleine Leeuw, Lynx, Sextant, Waterslang;
Zuidoosten: Tweelingen;
Zuiden: Eenhoorn, Eridanus, groote en kleine Hond, Orion, Stier;
Zuidwesten: Walvisch;
Westen: Andromeda, Driehoek, Hagedis, Pegasus, Perseus, Ram, Visschen;
Noordwesten: Cassiopeia, Zwaan.

De Melkweg loopt te 8 uur van Zuidoost naar Noordwest en bereikt in het Zuidwesten een hoogte van 75° boven den horizon. Zijn licht is in de sterrenbeelden, die den luister der winternachten uitmaken, niet bijzonder in het oog vallend.

Als de schemering geheel verdwenen is, staan deze schitterende winterconstellaties nog hoog aan den hemel. Toch verbleeken sommige er van al tegen het eind der maand, om in Maart en April achtereenvolgens „heliakisch" onder te gaan, d. i. in de stralen der zon te verdwijnen. Eerst tegen den herfst komen zij dan in den nacht weer uit de schemering te voorschijn.

Men heeft al heel vroeg behoefte gevoeld de sterren tot sterrenbeelden te groepeeren. Afbeeldingen zijn deze „beelden" alleen bij hooge uitzondering. Zoo heet de Grootte Beer in verschillende talen ook wel wagen (le Chariot, Charles's Wain, der Wagen, the Waggon and horses, ζυγιστος) en is in het bekende zevental sterren met eenigen goeden wil een wagen met naar boven gekromden dissel te zien. Zoo bestaat het sterrenbeeld Driehoek voornamelijk uit drie dichtbijeengelegen vrij heldere sterren, en de Kroon (eigenlijk Krans) uit een reeks sterren, regelmatig in een halven cirkel gerangschikt. Maar dat zijn, zooals gezegd, hooge uitzonderingen. Bij de talloze menschen (Andromeda, Cassiopeia, Hercules, Orion, Perseus, enz.) en dieren (Ram, Stier, Kreeft, Leeuw, Walvisch, Zwaan, enz.) die aan den hemel als sterrenbeelden prijken, zal men vergeefs naar eenige gelijkenis zoeken.

Verreweg de meeste constellaties, die in Nederland zichtbaar zijn, komen al in het beroemde astronomische handboek van den Alexandrijnschen Griek *Claudius Ptolemaeus* (150 na Chr.) voor, dat met een Arabische wijziging van den oorspronkelijken titel gewoonlijk *Almagest* heet. Ter opvulling van eenige leege plekken aan den hemel hebben in de 17^e eeuw *Hevelius* en anderen aan de sterrenbeelden van Ptolemaeus een negental toegevoegd, die ook tegenwoordig nog in algemeen gebruik zijn. Het is daarna, met name in de 18^e eeuw, een tijdlang een ware harts-

tocht van allerlei astronomen van meer of mindere beteekenis geweest, den hemel met sterrenbeelden van hunne vinding te bevolken, die echter gelukkig niet algemeen werden aanvaard; in de bekende sterrenatlassen van Argelander en Heis zijn deze willekeurige en onwelkome toevoegsels geen van alle opgenomen.

Het aantal der door *Hipparchus* (140 vóór Chr.) waargenomen en door Ptolemaeus in zijn *Almagest* opgenoemde sterren draagt bijna 1100. De plaatsen dezer sterren werden door Ptolemaeus op een vrij omslachtige wijze aangeduid. Zoo spreekt hij van de „heldere ster in het hoofd van Medusa", en van de „laatste ster in den vloed Eridanus". Deze vrij onpraktische methode van aanduiding is tot in de 17^e eeuw in zwang gebleven, waarbij dan stilzuidig werd aangenomen, dat alle atlassen en globes de figuren op dezelfde, eens vooral vastgestelde wijze afbeelden.

Bij de Arabieren, de voornaamste beoefenaars der sterrenkunde in de middeleeuwen, werden de omschrijvingen van Ptolemaeus, waaraan zij vele toevoegden, veelal vervormd en verkort tot waaraan zij veer van men er een groot aantal in oude astronomische handboeken en op sterrenkaarten kan vinden. Op een twintigtal na zijn ze tegenwoordig, althans bij astronomen niet meer in gebruik. *Bayer* kwam in 1603 op het gelukkige denkbeeld, de heldere sterren in elk sterrenbeeld eenvoudig met Grieksche letters aan te duiden. Voortaan heet nu de „heldere ster in het hoofd van Medusa" (door de Arabieren *Ras al-Gol* genoemd) β Persei, de „laatste ster in den vloed" (bij de Arabieren *Achernar*) α Eridani. Ook de veel kortere Arabische namen zijn daarna voor verreweg het grootste deel in onbruik geraakt. Alleen zeelieden spreken nog gaarne van Sjeat, Enif, Hamal, ter aanduiding van wat een astronoom liever β , ϵ Pegasi, β Arietis noemt.

Ook bij Ptolemaeus hadden enkele zeer heldere sterren eigenamen, die gedeeltelijk in hun oorspronkelijken Griekschen vorm, gedeeltelijk verlatijnscht ook thans nog gebruikt worden. Ik laat hier de namen volgen der 16 sterren van de eerste grootte die in Nederland zichtbaar zijn, gerangschikt naar hunne helderheid.

Sirius	= α van sterrenbeeld	Gr. Hond
Wega	= α „ „	Lier
Capella	= α „ „	Wagenman
Arkturus	= α „ „	Boötes
Ridjel	= β „ „	Orion
(Beteldjousa)	= α „ „	„ „
Procyon	= α „ „	kl. Hond
Altair	= α „ „	Arend
Aldebaran	= α „ „	Stier
Pollux	= β „ „	Tweelingen
Spica	= α „ „	Maagd
Antares	= α „ „	Schorpioen
Fomalhaut	= α „ „	Zuider Visch
Deneb	= α „ „	Zwaan
Regulus	= α „ „	Leeuw
(Castor)	= α „ „	Tweelingen

Beteldjousa is veranderlijk van helderheid; Castor staat op de grens van eerste en tweede grootte. Ik herinner er aan (Buiten II No. 45), dat als typen der tweede grootte de zeven sterren van den grooten Beer, de vijf sterren van Cassiopeia en de Poolster kunnen gelden.

De hierboven genoemde sterren, waarvan Arkturus, Beteldjousa, Aldebaran en Antares duidelijk geel of roodachtig zijn gekleurd, heeten alle, met uitzondering dan van Castor, gemakshalve van de eerste grootte, ofschoon Sirius minstens zestienmaal zoo helder is als Regulus. Het is misschien wel interessant te vermelden dat zij alle 16 omstreeks den 10^{en} Februari gedurende eenige dagen te zien zijn. Kort na zonsopgang staat Fomalhaut dan in het Zuidwesten laag boven den horizon, en kort vóór zonsopgang is Antares in het Zuidoosten te zien.

Wat nu de namen dezer sterren betreft: Sirius, Arkturus, Procyon en Antares komen in dezen vorm bij Ptolemaeus voor; Capella, Spica en Regulus zijn Latijnsche vertalingen van in onbruik geraakte Grieksche namen; Wega, Ridjel, Beteldjousa, Altair, Aldebaran, Fomalhaut en Deneb zijn Arabische namen, meestal verminkt en afgekort; de namen Pollux en Castor eindelijk schijnen pas veel later ingevoerd te zijn, ofschoon ook Ptolemaeus wel van de Tweelingen spreekt.

Van enkele namen moge de beteekenis volgen. Procyon, Grieksch Προκυων, beteekent „voorbode van den hond." In Egypte was de „heliakische opgang" van de „hondster" Sirius voor de priesters-astronomen het sein, dat de Nijloverstroming op til was. De heliakische opgang van Sirius nu werd weder door het te voorschijn komen van een andere heldere ster aangekondigd, die daarom Procyon (κυων=hond) genoemd werd.

Arkturus (Grieksch Ἄρκτουρος) beteekent „hoeder van den (grooten) Beer." Van ἄρκτος (beer) is het woord *arktis* afgeleid, welks beteekenis samenhangt met het feit, dat de beide sterrenbeelden groote en kleine Beer altijd aan den Noorder-samenstellingen gebruikelijke septentrio, komt van een der vele meinsche schrijvers heeten de zeven bekende heldere sterren Kleine Beer.

Antares (Grieksch Ἄνταρες) beteekent: evenbeeld van Ares

(Mars); de naam is klaarblijkelijk aan deze zeer roode ster gegeven, omdat ook de planeet Mars zoo rood is.

Wega en Altair heeten voluit *al-nasr al-vâki* (de vallende gier) en *al-nasr al-tâir* (de vliegende gier).

Ook Ridjel en Beteldjousa, voluit Ridjl al-djauzâ (been van den reus Orion) Bet al-djauzâ (huis van den reus) behooren bijeen. Met den naam Beteldjousa is het zonderling toegegaan. Vooreerst heeft de ster α Orionis bij de Arabieren zelve anders geheeten, nl. Mankib-, Jed- of Dhira-al-Djauzâ, en is het niet duidelijk, hoe men tot Bet als eerste deel van den naam is gekomen. En in de tweede plaats is in de meeste Europeesche talen de spelling tot *Betelgeuse* of zelfs *Beteiguse* verbasterd, met vele variaties. Klaarblijkelijk kan alleen een Engelschman „geuse” zoo uitspreken dat het op het oorspronkelijke djauzâ „geuse” zoo uitspreken dat het op het oorspronkelijke djauzâ gelijk. Andere talen, die de Engelsche schrijfwijze overnemen, komen tot een uitspraak, die met den oorspronkelijken Arabischen naam weinig verwantschap meer doet hooren. In afwijking van wat men in bijna alle handboeken, ook Nederlandsche vindt, komt het mij gewenscht voor, de ster door Beteldjousa aan te duiden.

Er zijn deze maand twee *Algoliminima* gemakkelijk waarneembaar, nl. den 16^{en} even vóór middernacht, en den 19^{en} te 8 uur. In verband met wat hierboven over sterrennamen werd medegedeeld, zij opgemerkt dat Algol (β Persei) voluit in het Arabisch Râs al-Gol, hoofd des duivels, heet.

Februari is met Maart de maand, waarin het *Zodiakaallicht* het gemakkelijkst kan worden waargenomen. Het wordt in het begin van Februari onzichtbaar gemaakt door de maan, maar zal van 15 Februari af in het Westen na zonsondergang te zien zijn als een zwak lichtende pluim, die, dank zij haar schuinschen stand op den horizon geen gevaar loopt, met de schemering verward te worden.

De as der pluim valt ten naastbij in de ekliptika, die in Februari en Maart 's avonds vrij steil, (onder een hoek van nagenoeg 61°) op de Westerkim helt. Half Juni is deze helling maar 21°. Ik wees er reeds meermalen op, dat de gunstigste omstandigheden voor de waarneming aan den morgenhemel zich in October voordoen (Buiten, I No. 17, IV No. 36).

Ook voor de waarneming van den *Gegenschein* is Februari een zeer gunstige maand. Men zoek het zwakke schijnsel in het begin of in het eind der maand — 13 Februari is de maan vol — nabij de ster der eerste grootte Regulus in het sterrenbeeld Leeuw.

De *tijdsvereffening* bedraagt de heele maand ongeveer 13 à 14 minuten; als de Paleisklok te Amsterdam 's namiddags op kwart vóór vier staat, wijst de schaduw van den zonnwijzer op de Nieuwe Kerk pas half vier aan.

Mercurius en *Mars* zijn morgenster, maar zeer slecht waarneembaar.

Ook *Venus* staat als avondster nog te dicht bij de zon, om gemakkelijk opgemerkt te worden.

Jupiter kan al kort na middernacht in het Zuid-Oosten worden gezien, vlak bij de helderste ster van het sterrenbeeld Weegschaal. De planeet loopt tot het eind van Februari langzaam Oostwaarts.

Ook *Saturnus* heeft rechtlopende beweging, en is nog steeds in het sterrenbeeld Ram te vinden, als eenige zeer heldere ster van dit deel des hemels. Vóór 10 uur kan de planeet deze maand nog goed worden waargenomen maar als Februari voorbij is, loopt het seizoen voor dit merkwaardige hemellichaam snel ten einde.

A. A. N.

DE AVONDZON DES HEIDENDOMS

Het leven en werken van den wijze van Chaeronea, door J. J. Hartman, Professor te Leiden. 2 deelen. Uitgave S. C. van Doesburgh, Leiden.

Aldus luidt de titel van het boek, waaruit wij met toestemming van den auteur het volgende opnemen.

In een hedendaagsch geïllustreerd weekblad het werk van een der klassieken uit de oudheid afdrukken, zij het dan ook in vertaling, zal velen wel eenigszins dwaas toeschijnen. Men zal denken, dat is toch alleen maar geestelijk voedsel voor taalgeleerden en dergelijken. Die opvatting sluit zich wonderwel aan bij het spreekwoord: „onbekend maakt onbemind”. Wanneer men met dezen oud klassieken schrijver, geïntroduceerd op zulk een genoeglijke en heldere wijze als Prof. Hartman dat in zijn boek doet, nader kennis maakt, dan denkt men heel anders. Vooral in onzen nerveuzen tijd is het lezen van wat hij schreef een waar genot. Wij meenen daarom met het opnemen hiervan onzen lezers een werkelijk genoegen te doen en zeggen ook namens hen den auteur en uitgever dank voor hunne welwillende toestemming. Moge deze overdruk velen aanleiding geven om het mooie boek van Prof. Hartman te lezen.

DE REDACTIE.

PLUTARCHUS' BOEKJE OVER DE JUISTE GEMOEDSSTEMMING.

ER bestaat van Plutarchus een boekje over . . . de gemoedsrust. Misschien zou een juister vertaling van den Griekschen titel zijn: over de juiste gemoedsstemming. Doch hoe wij ook vertalen, die enkele titel, zonder iets meer er bij, is in staat een mensch slaperig te maken. Maar wie het boekje zelf leest, na eerst zich behoorlijk te hebben inge-

dacht in de omstandigheden, waaraan het zijn ontstaan te danken heeft, die zal wel wakker blijven, want in levenden lijve ziet hij den beminnelijken, verstandigen, ernstigen, vriendelijken dominee van Chaeronea voor zich, hij hoort hem spreken en gevoelt nog hoe goed zijn woord moet hebben gedaan. En juist omdat dat boekje eens werkelijk heeft geleefd, daarom leeft het nog en kan nog heilzaam wezen voor iemand die nu het land heeft of „zenuwachtig” is of lijdt aan welke moderne kwaal ook. Wat toch is het geval? Het boekje is geschreven ter wille van een zekeren Paccius, die er bepaald om heeft gevraagd. Die Paccius is een aanzienlijk Romein, althans iemand die het ver wil brengen in de gunst des Keizers en in zijn staatkundige loopbaan. Dat maakt hem onrustig en gejaagd, en hij bestelt bij Plutarchus een remedie, een boekje tegen de onrust. Zoo ergens, dan treedt Plutarchus hier als ziele-arts op (hij gebruikt die uitdrukking zelf p. 210, 3). Doch laat Plutarchus voor zich zelve spreken! Ik geef van het geheele pronkjuweel de vertaling:

1. Mijn waarde Paccius! Ik heb wat laat uw letteren ontvangen. Gij vraagt mij daarin u iets op te stellen over de juiste gemoedsstemming en tevens u eenige moeilijke plaatsen in den Timaeus van Plato op te helderen. Nu wilde het toeval, dat mijn vriend Eros in allerijl naar Rome op reis moest: hij had van onzen braven Fundanus een brief gekregen, waarin deze — gij weet hoe haastig gebakerd hij is — hem verzocht onmiddellijk over te komen. Daar ik nu geen tijd had om mij te zetten voor de door u opgegeven onderwerpen, maar 't ook niet over mij kon verkrijgen om iemand, die uit Chaeronea kwam, met leege handen vóór u te laten verschijnen, heb ik over dat eerste onderwerp het een en ander bijeengezocht uit de aantekeningen die ik voor mijn eigen nut heb gemaakt. Want ik meende dat gij een dergelijke verhandeling van mij verlangdet niet met de bedoeling van iemand die naar een fraai klinkende voordracht gaat luisteren maar met het oog op uw eigen leven en uw eigen welzijn. Daarbij verheugde het mij dat het u, die relaties hebt aan het hof en in roem als redenaar voor niemand onderdoet, niet gaat als dien Merops in de tragedie, wien

het heir bewonderaars den geest verbijsterd heeft.

Neen, gij hebt niet alleen geleerd maar ook onthouden, dat een senatorsschoen geen geneesmiddel is tegen podagra, noch ook een kostbare ring iets helpt als je nagel is gescheurd, of een diadeem wanneer je hoofdpijn hebt.

Hoe zou dan voor opgeruimdheid des harten en een leven zonder stormen enige baat gevonden worden in rijkdom of roem of invloed aan het hof, zoo daar niet bijkomt een dankbaar gebruik van dat alles wanneer het er is en het *er buiten kunnen* zoodra 't er niet is? Wat is dat anders dan een rede die gewend is en zich geoefend heeft om het hartstochtelijke en redeloze deel der ziel telkens wanneer het zich verheft dadelijk beet te pakken en het niet te laten voortdrijven op de golven van den voorspoed? Xenophon gaf den raad om vooral bij voorspoed gedachtig te zijn aan de goden en hen te eeren, daar wij dan, wanneer wij in nood komen, hen met een gerust hart kunnen aanroepen omdat ze ons reeds welgezind en genegen zijn. Welnu, zoo moeten verstandige menschen, alvorens ze in het leed komen, zich voorzien van een levensbeschouwing die helpt tegen het leed; hoe meer ze daarvoor bijtijds hebben gezorgd, hoe meer baat ze er bij zullen vinden. Want evenals kwade honden, die bij ieder geluid opvliegen, alleen door een stem, die hun bekend is, kunnen bedaard worden, zoo is het niet gemakkelijk heftige driften der ziel te kalmeeren tenzij men bij de hand heeft bekende en reeds gemeenzame geworden beschouwingen waarmee men zijn onrust kan aanpakken.

2. Een Ionisch wijsgeer heeft eens gezegd, dat wie in de juiste gemoedsstemming wil verkeerren zoowel in het openbare als in het bijzondere leven, zich met niets moet bemoeien. Nu, die man maakt ons de juiste gemoedsstemming te duur, daar ze aldus alleen voor werkeloosheid te koop is. Stel u voor dat iemand aan iederen zieke den raad gaf,

blijf rustig liggen, stumper, in uw ledikant:

terwijl toch b.v. voor lichaamszwakte het niets-doen een slecht geneesmiddel is. Welnu, niet beter handelt de ziele-arts wanneer hij door middel van luiheid, werkeloosheid en het in den steek laten van vrienden en verwanten, ja van het heele vaderland, de ziel wil bevrijden van haar onrust en kwelling. En bovendien, 't is niet waar dat in de juiste gemoedsstemming verkeerren allen, die zich niet bemoeien met de buitenwereld. Want dan zou die stemming beter moeten zijn bij vrouwen dan bij mannen, vrouwen toch leven meestal in haar binnenkamer. En wat zien wij gebeuren?

't Teeder meisje aan moeders zijde voelt den kouden stormwind niet

zegt Hesiodus, maar ergernissen, onrust, moedeloosheid, gevolgen van jaloezie, bijgeloof en dwaze voorstellingen te vele om op te noemen, die sluipen wel degelijk het vrouwenvertrek binnen.

(Wordt vervolgd.)

GEZICHT IN HET OERBOSCH IN DEN OMTREK VAN BUITENZORG.

INDISCHE „THUYNEN”.

(Slot).

IN de teelaarde, welke op het topstuk van een door een Chineeschen tuinarchitect vervaardigd grotwerk was aangebracht, wortelen boompjes van eene afmeting als behoorden tot de totale alpenflora, en toech, in verhouding tot de plantjes en orchideeën in de holligheden van de rots, waren 't woudreuzen. Daar stond ook Neptunus in zijn schelp, die op twee dolfijnen rustte; een Neptunus van 9 rijnl. voet hoog, zonder den drietand. Het beeld en zijne attributen waren uit duurzaam Indisch hout gesneden, alles rijkelijk verguld. Het gansche grotwerk verrees uit een vloer van gebakken steen, waarvan de buitenlijn door in- en uitspringende bochten een symmetrisch beloop had, terwijl het bovenvlak met arabesken was ingelegd.

De kalkformaties van Java's noordkust hadden het voornaamste materiaal voor deze kunstrots geleverd, en ook elders in den hof was daarvan partij getrokken. Want de zitbanken onder de beide tamarindeboomen, die dezen „valschen berg” flankeerden, waren eveneens van koraalsteen bijeengemetseld. De achterzijde van het terrein daalde niet rechtstreeks in zee af, maar was door een gemetseld terras beschermd tegen het knagen van den waterwolf. Of liever, daar dit strand voortdurend aanslibde, hier was een grens gesteld tusschen twee elementen. Het murmelen en ruischen van het water, de diepe stem der zee zette aan deze omgeving nog meerdere bekoring bij. Vooral wanneer de vloed kwam opzetten en de golven in de voegen en holten van het brokkelig gesteente speelden, verscherpte zich die toon en meende men het verre geklater van een waterval te hooren.

Het uitzicht van hier was fraai, en strekte ver. Recht voor zich uit ontwaarde men enkele eilandjes, die als groene kransen op het stad, water de rechen te drijven; aan de linkerhand de reede der stad, aan de rechter Tandjong Priok, den eersten vooruitspringenden landhoek beoosten Batavia. Het was toenmaals een terminus voor de spelevarende orembaaien; tevens een oord waar ettelijke notabelen zich landhuizen gebouwd hadden. De belendende perceelen waren door Valkenier aangekocht voor later gebruik, b.v. om er klappertuinen van te maken, tevens weiland voor het vee. Op een daarvan stond het wachthuis van de helle-

baardiers, die de vergulde karos van Zijn Edelheid moesten escorteeren telkens wanneer hij zich uit de generaalswoning in het Kasteel naar dit buitenverblijf begaf, en weer terug. In beide domicilies verried zijne liefhebberij van vogels, want ook in zijne woning binnen de historische sterkte had hij kooien hangen met kanarievogels, die uit het vaderland ontboden waren. Daar stonden ook levensgroote houten grenadiers op post, het gaweer gepresenteerd, tusschen deuren met gelakte en vergulde paneelen; men vond daar tafels van geaderd marmer op een voet van zwierig lof- en krulwerk, hooge metalen kwispeldoors naast kanapés van uitgesneden ebbenhout, koperen kaarsenkronen van het plafond hangende en overvloed van uitheemsche „gentillessen ende frayigheden”: geëtste bokalen, Indische wapenen, zeldzame zeegewassen, Chineesche kabinetjes, Japansche ivoorwerken, enz.

Echter zou de bezitter van al dit fraais er niet lang genot van hebben. Want hij nam onder de Indische landvoogden eenigermate de plaats in van Marino Faliero onder de doges van Venetië, en slechts zijn eigen natuurlijke dood in de gevangenis van het Kasteel van Batavia behoedde hem voor een gewelddadigen dood op het schavot. Zijne misdadige houding bij den grooten Chineezenmoord van het jaar 1740, bij de hooglopende geschillen in den Raad van Indië waarvan hij drie leden in militair arrest naar Nederland gezonden had, waren oorzaak dat hij, reeds op de terugreis naar 't vaderland zijnde, aan de Kaap gearresteerd werd. Men voerde hem terug naar Batavia, waar eene gerechtelijke vervolging tegen hem werd ingesteld en de advocaat fiscaal tegen hem de doodstraf eischte met verbeurdverklaring van goederen.

Een van de drie raden van Indië, die in 1741 op eene zoo voorbeeldeloze wijze den toorn van den regeerenden gouverneur naar boord gebracht waren, was Gustaaf Willem baron van Imhoff. In 't vaderland gekomen was hij aanstonds uit zijn arrest ontslagen, en had, mede door zijne *Consideratiën* en de daarin voorgestelde hervormingsmaatregelen, zoozeer de gunst van heeren bewindhebbers gewonnen, dat zij hem tot Valkeniers

WEG IN DEN PLANTENTUIN TE BUITENZORG.

opvolger benoemden. 't Was tusschen deze twee eenigermate de geschiedenis van Haman en Mordechai. Eigenlijk dagteekende v. Imhoff's benoeming reeds van het jaar 1740, doch het gebrekkig verkeer tusschen kolonie en moederland (oostinjureizen van 7 tot 12 maanden) was oorzaak dat de tijding eerst in Indië kwam toen Valkenier hem reeds gedeporteerd had. Thans keerde hij in 1743 als gouverneur-generaal te Batavia terug.

Van Imhoff was een Duitsche baron, wiens vader geheimraad was geweest van den vorst van Oost-Friesland, en drossaard van Leer en Leerort. Hij was gehuwd met een dochter van den directeur-generaal Anthony Huysman en had bij haar een zootje, dat echter weldra kwam te overlijden. Toen v. Imhoff's vrouw, Catharina Magdalena Huysman, in 1744 kinderloos stierf, kon zij zeker weinig vermoeden dat hare plaats, ofschoon dan niet de officieele plaats, zou worden ingenomen door eene Bonische slavin. 't Was een van die oostersche geschenken, waarmede inlandsche vorsten en vorstinnen beslag zochten te leggen op de goedwilligheid van „grootvader” te Batavia. En welk doelmatiger geschenk had die gele koningin van Boni kunnen uitdenken voor een weduwnaar dan eene van de schoone dochteren des lands?

De opvolger van Adriaan Valkenier stond te boek als een kerksch en rechtzinnig man, maar dit verhinderde hem niet het presentje te accepteren. Hij liet de waarde van deze slavin taxeren, stortte volgens de vigeerende bepalingen het bedrag in 's Lands kas, maakte met het formulier van den H. Doop de heidensche vrouw tot christin onder den naam van Helena Pieters, en verwekte bij haar een drietal kinderen, welke later bij testamentaire beschikking gewettigd werden. Zijn barons-titel ging dan ook op hen over, en zijn geslacht leeft in Nederland nog voort.

In de keuze van een buitenplaats had deze gouverneur-generaal eene opvatting, welke de tegenovergestelde mocht heeten van die zijns voorgangers. Had Valkenier zich een lustverblijf aan zee gezocht, v. Imhoff zocht zich een „thuyn” bijkans in het gebergte, zóó diep landinwaarts als dit nog met geen zijner voorgangers het geval was geweest.

In 1744, bij gelegenheid van een uitstapje in de Jacatrasche Bovenlanden, had hij het oog laten vallen op een plek in het district Kampong Baroe, aan den voet van de z.g. Blauwe Bergen, waar later een van de vermaardste botanische tuinen der wereld zou aangelegd worden, maar die toen nog van eene „zelfs

niet te bezigtigen woestheyd” was. Ongeveer dertien uren gaans lag die plek van de hoofdplaats Batavia, op eene hoogte van circa 800 voet, en de weg daarheen leidde door schaars bevolkte streken en door wildernissen. Het tropische oerwoud herbergde hier meer wilde zwijnen, vergiftige slangen, tijgers en rhinocerossen dan menschen. Aan den gouverneur-generaal Carpentier was het overkomen dat, bij den terugkeer van de jacht en terwijl het gezelschap reeds dicht bij de stad was gekomen, een zijner paarden bij 't drenken door een krokodil was gegrepen en mee naar de diepte getrokken. De „lijfschut”, die op den rug van het dier zat, had nauwelijks den tijd zich te laten afglijden en zich uit de voeten te maken. Nog lang na den aanleg van dien „thuyn” in het district Kampong Baroe werd het traject daaraan zoo gevaarvol geacht, dat er in de kerken van Batavia openbare gebeden werden opgezonden voor de behoudenis van Zijne Hoog Edelheid telkens wanneer hij zich naar het oord begaf dat hij eerlang met den naam Buitenzorg doopte.

Het denkbeeld om zoo diep in het woeste binnenland zich een buitenplaats aan te leggen, kwam aan de vermogenden en de aanzienlijken van Batavia weinig aantrekkelijk voor. Doch v. Imhoff had een open oog voor de voordeelen der plaats. Het terrein was golvend, doorsneden door de Tji Liwong en de Tji Dani, welke op deze hoogte nog eenigszins het karakter van bergstroomen droegen, en door onderscheidene beken welke den aanleg van vijvers gemakkelijk moesten maken. Het klimaat was koel, minder nog door de hoogte van het terrein dan door de bijkans dagelijksche regenbuien. De grond was er uitnemend vruchtbaar; met tropische groei-kracht schoten hier de inheemsche gewassen uit den bodem, terwijl die bodem te zamen met eene betrekkelijk lage temperatuur gunstig zoude blijken voor de kweeking van onderscheidene plantenvormen van de gematigde zone. Daar het terrein slechts langzaam en geleidelijk steeg, moest de aanleg van een goeden weg naar Batavia alleszins mogelijk zijn.

Over die eerste stichting van het sedert zoo bekend geworden Buitenzorg leest men dat v. Imhoff, met enig gevolg, zich „des voormiddags ging diverteren op een Eylandje dat de groote rivier (Tji Liwong) te Campong Baroe op een aangename wijze geformeerd heeft tot een Thuyn, in welks midden een Speelhuysje geplaatst is”. Des anderen daags, begaf men zich naar de plek waar de landvoogd zijn lustverblijf wilde stichten. „Zijne Hoog Edelheid”, zegt de kroniek verder, „schetste zelf het plan, zullende

tengevolge van dien de woning en verdere bijgebouwen geplaatst worden op het hoogste gedeelte dier aangename landstreek, dat een groote en vlakke heuvel is, hebbende aan de oostzijde de groote rivier, aan de Westzijde de rivier Sidany (Tji Dani) staat aan de eene zijde tegen de blaauwe Berg (Goenong Gedeh) en aan de andere kant tegen 't gebergte Salak; voorts ziet men aan alle zijde een reegel van hooge en lage Berge, daar het gezigt zij op eene verrukkende wijze in verliest. Door het terrein zelfs loopt een waterrijk Spruytje, dat de nieuwe woning overvloed van water verschaffen, en met verscheide canalen door en om de gebouwen geleid werden zal."

Het paleis, dat hier werd opgetrokken, was een konterfeitsel van het kasteel Blenheim, dat na 't winnen van den slag bij Blenheim door het Engelsche volk als een nationale gift den veldheer Marlborough werd aangeboden. Het had een hoog bordes en als front een open zuilengalerij, bevoerd met wit marmer, waarvoor het middelgedeelte in een halve rtonde was uitgeweid, terwijl de kolossale vooruitspringende vleugels iets vorstelijks aan het geheel gaven. Op de eerste stond een tweede verdieping, bekroond door een koepelvormigen toren; van de spits daarvan wapperde steeds de vlag, behalve bij afwezigheid van den bewoner. Vóór het paleis werd een ruim grasperk aangelegd, met annex een kamp voor de kudde damherten. Aan de achterzijde, waar men het uitzicht op den vaak rookenden vulkaan Gedeh had, werd een fraaie tuin met vijvers aangelegd, waar zwaar geboomte met bloemen en sierplanten afwisselde.

In 1745 had v. Imhoff zich den grond voor dit domein laten toewijzen door den Raad van Indië, destijds geen doct adviseerend, maar een mede-regeerend staatslichaam. Doch alreeds in 1748 verleenden heeren bewindhebbers in 't vaderland hunne toestemming, dat Buitenzorg aan v. Imhoff en zijne erfgenamen

GEZICHT OP HET PALÉIS TE BUITENZORG.

zou worden afgestaan als eene „plantagie in volle en vrije eigendom”, maar zonder eenigen titel van heerlijkheid hoegenaamd (gelijk v. Imhoff gewild had) en onder verplichting, dat de cultuurproducten van den grond in de Comp. magazijnen geleverd zouden worden tegen de vastgestelde prijzen.

Sedert werd het landgoed door de opvolgende gouverneurs-generaal tegen taxatie en met afgifte van een koopbrief overgenomen; een familiegoed werd het niet. Daar het domein gesta dig vergroot en verfraaid werd, steeg de koopsom ook in verhouding. In 1750, bij v. Imhoff's overlijden, had zijn opvolger, Jacob Mossel, er 5500 rijksd. voor betaald, en in 1776 keerde Jeremias v. Riemsdijk aan de weduwe van P. A. v. d. Parra reeds 41500 rijksd. voor de bezitting uit. Later, onder Daendels, kocht het gouvernement voor 400.000 rijksd. van dezen landvoogd het paleis met den omliggenden grond en de meubels, en stond dit aan de opvolgende onderkoningen af ter bewoning.

Het gevaar van een paleis in de nabijheid van werkzame vulkanen kwam plotseling aan den dag den 10den Aug. 1834, toen een geduchte aardbeving, als gevolg van eene uitbarsting van den berg Gedeh, het trotsche gebouw ten deele in puin deed vallen. Het werd toen bewoond door den gouverneur-generaal *ad interim* J. C. Baud, die nauwelijks den tijd had zichzelf en zijne kranke echtgenoot in veiligheid te brengen. Sedert werd het in denzelfden stijl herbouwd, maar om het gevaar van aardbeving zooveel mogelijk te beperken, zonder de bovenverdieping. Voor het gemis van hoogte werd toen vergoeding gezocht in de breedte der zijvleugels, ofschoon het monumentale karakter van het gebouw daaronder lijden moest.

„Toch,” schrijft prof. Veth, „maakt het geheel een grootschen indruk. Met een breede trap van zeventien marmeren treden stijgt men er op naar het hoofdgebouw, waarvan de kroonlijst door Ionische zuilen wordt gedragen, terwijl daarachter een met een koepel gedekt torentje verrijst. De zuid- of parkzijde heeft

een vooruitspringend, door zuilen gedragen middendeel met fronton en aan weerszijden een breede galerij, waarvan het dak eens door zuilen geschraagd wordt. Het uitzicht, dat men van hier, en ook uit de schoone en reusachtig groote eetzaal geniet, is nog schooner dan dat aan de voorzijde. Een vijver met zwanen bevolkt, veel grooter dan die aan de voorzijde en een onregelmatigen driehoek vormende, nadert met zijne beide onvormige verlengingen tot dicht aan den voet van het gebouw, terwijl men daarachter het oog laat weiden over reusachtige boomen, heerlijke bloesmierken, een volière met prachtig gevogelte, en in het verre achterland weder op het blaauwende gebergte, aan welks langzaam oprijzende hellingen dichte bosschen en donkere ravijnen met dorpen en rijstvelden afwisselen. Nabij het Westeinde van den genoemden vijver is een tempeltje opgericht met een cenotaaf ter eere van de in 1815 overledendst tooneel levert de kleine begraafplaats Raffles. Maar het treffendst tooneel levert de kleine begraafplaats op, die zich op eenigen afstand ten Westen van het slot bevindt. Hier vormen met zorg verpleegde bamboestoelen natuurlijke zuilen en zuilengangen, die het beeld van „den machtigen Gothischen kerkbouw voor den geest roepen.” Enz.

De welhaast tot een vorstelijk park uitgedijde „thuyn” van Gustaaf Willem baron van Imhoff zou echter zijne grootste betekenis erlangen door den botanischen tuin, welke, bijkans drie kwart eeuw na hem, den naam Buitenzorg door heel de geleerde wereld zou verbreiden. In April 1817 deed Prof. Reinwardt, directeur voor de zaken van den landbouw, aan Commisaris-Generaal het voorstel om te Buitenzorg een stuk grond te bestemmen voor een botanischen tuin, geschikt tot aankweeking van gewassen en het verrichten van landbouwkundige proeven. Daarvoor werd toen een „woest en onaanzienlijk stuk gronden achter en ter zijde van het park” gekozen, en reeds den 18den Mei van

hetzelfde jaar werd daar de eerste spade in den grond gestoken. Die tuin beleefde tal van lotswisselingen, perioden van bloei en ook perioden van stilstand. Doch in het eind zegepraalde de wetenschap. Door de toewijding van de verschillende directeuren, welke na Reinwardt kwamen, werd deze plek een schatkamer voor de wetenschap, tevens een der schoonste oorden van geheel Insulinde. Ja, het schoonste, uit het oogpunt van de door de kunst verdelde natuur.

In 1868 werd deze instelling geheel afgescheiden van het park van het paleis des onderkoning en onder een zelfstandig administratief beheer gebracht. Daarmee werd het streven bekrond van den verdienstelijken directeur Teysmann, den *selfmade* botanicus, (een tuinknecht), voor wien in den tuin een gedenkteeken werd opgericht, terwijl een wetenschappelijk tijdschrift naar hem *Teysmannia* werd genoemd. Dit karakter van eene afzonderlijke landsinstelling was trouwens al dadelijk bij de oprichting bedoeld, maar de opvolgende lotgevallen der inrichting, hare verwaarloozing tengevolge van bezuinigingswoede en de administratieve verwarring, hadden Teysmann genoopt tot zijne herhaalde verzoeken aan de regeering, die eindelijk het gewenschte gevolg hadden.

De verdiensten van den hortulanus Teysmann voor den bloei oever inrichting, welke de bewondering van iederen bezoeker opwekte, werden meermalen gehuldigd, ook door de regeering. Zijne nagedachtenis verdiende gewis geëerd te worden door het borstbeeld, dat hem te midden van Buitenzorg's rozenperken werd opgericht. Maar evenzeer had op die wijze geëerd mogen worden de nagedachtenis van den stichter, den hoogleeraar Reinwardt, en van den man, die het eerst in de toen nog woeste streek een „thuyn” aanlegde, waarvan hij de grootsche toekomst gewis niet kon voorzien: Gustaaf Willem baron van Imhoff.

Een latere tijd heeft het herleven van die „thuynen” te Batavia niet mogen aanschouwen, zoo min als Amsterdam mocht aanschouwen de herleving van de oude buitenplaatsen langs Amstel en in Diemermeer. Vooral het absentisme moest in Indië doodelijk zijn voor den aanleg van „thuynen”. Waren er in den tijd der Oost-Indische Compagnie zoovele notabelen, die niet naar het Hollandsche vaderland wenschten terug te keeren, omdat het Indische vaderland hun goed genoeg was; of omdat zij op gedaarna het barre, Hollandsche klimaat; of omdat verbintenissen hen terug hielden — in latere jaren, bij het gewonnen scheepvaartverkeer, zou Indië steeds meer het karakter aannemen van een groot passantenhuis, waar een ieder zijn pensioen of zijn for-

tuin wenschte te halen, waar niemand wenschte te blijven.

De gouverneur-generaal v. Imhoff had zich nog eene Indische heerlijkheid gewenschd, voor zichzelf en zijne bij eene inlandsche vrouw gewonnen kinderen; voor latere gouverneurs-generaal was Buitenzorg alleen een tijdelijk domicilie en, voor zoover de zin voor het landleven bij hen ontwikkeld was, kozen zij zich eene retraite ergens in Geldersche dreven of Westlandsche contreien.

Maar in Indië zelf was de aanleg van buitenplaatsen in den trant der vroegere „thuynen” wel niet te verwachten van eene steeds op stootgaren liggende maatschappij. En wanneer fortuinlijke gouvernementsdienaren, fortuinlijke particulieren er nog met voorliefde het denkbeeld aan eene landelijke wijkplaats koesteren, dan richten zij den blik op Nederland, en niet op Jacatra olim — volgens het oude spreekwoord dat „yder vogel is liefst daer hy is uytgekipt”.

S. KALFF.

UIT DE INSECTENWERELD.

I. HET BEDRIEGLIJKE KLIMOPTAKJE.

ALS je oud-Indische gasten van de merkwaardige wandelende takken, bladen en bloemen hoort vertellen, die onze tropen-bewonende broeders gezelschap houden, dan duiken er allerlei gemeenplaatsen uit je brein op, als: „die wonderlijke Indische Natuur”, etc., etc., en als men dan nog bovendien enthousiastische beschrijvingen leest, dan kan 't gebeuren, dat je mismoedig denkt, ja, dáár is uitbundig en overrijk leven, daar slaapt de Natuur geen maanden lang, maar prijkt in eeuwige, onvergankelijke jeugd! Toch, als je een vijftiental jaren op de natuurdingen in ons minder bevoorrecht klimaat gelet hebt, dan wordt 't wel duidelijk, dat onze gematigde zône, al is ze niet zoo rijk als de tropische, toch voldoende natuurwonderen oplevert, genoeg verscheidenheid van verschijnselen biedt, om met de genotrijke waarneming en studie daarvan, meer dan één menschenleven aangenaam te vullen.

Hebben wij, om bij de insecten te blijven, ook niet onze wandelende takken, even verrassend en zonderling als de tropische? In een rupsenhuis heb ik hier een aantal wandelende takken uit Voor-Indië en eenige Amsterdamsche takrupsen bij me staan, maar het is toch een feit, dat zelfs natuurvrienden, die de tropische „takken” onmiddellijk opmerken, (ze zijn ook niet in hun natuurlijke omgeving), een kwartiertje noodig hebben om de takrups te ontdekken, zoo bedrieglijk bootst die sinjeur een takje na. Nu omklemt de rups op de afbeelding een bladstengel en in zoo'n geval is 't nog mogelijk haar op te merken, maar zit ze op een knoestig klimoptakje, dan is de gelijkenis met een twijgje buitengewoon frappant. Alles werkt daartoe mede. Het achterste paar pooten, de naschuiers, zijn tot een grijporgaan vervormd, dat haast geleidelijk in 't takje, waaraan de rups zich vastklemt, overgaat. Ook het voorlaatste paar buikpooten is tot een dergelijke klem vervormd, terwijl de zes echte of borstpooten vlak tegen de borst worden getrokken, zoodat ze dan allerbedrieglijkst litteekens van afgevallen takjes nabootsen. Daarbij komt nog, dat, in den echten ruststand, de voorste ringen, waaraan zich die „litteekens” bevinden, eenigszins zijwaarts worden gebogen, zoodat het lijkt, alsof een zijtakje zich, van de tak, die door de rups wordt nagebootst, afsplitst. De nabootsing is daarmee nog niet uit! Neen, de rups is over het geheele lijf met allerlei knobbeltjes en uitsteeksels bezet, die de illusie nog verhoogen. Uren, ja, dagenlang kunnen deze rupsen doodstil zitten, steeds maar volhardend in hunne takhouding, die ze alleen opgeven als ze gaan eten of (zeldzamer) loopen. Dat stilzitten, het lijf schuin van den tak gestrekt, uren lang volgehouden, moet een enorme spierkracht doen vermoeden, en waar we bij de insecten buitengewone prestaties op krachtgebied aantreffen, die verhoudingsgewijs die van onze atleten verre overtreffen, zou dit geen verwondering kunnen wekken. Maar de rups fopt ons ook hiermede. Wanneer we in de ruimte tusschen den kop van de rups en den tak met een schaarje knippen, blijkt dat duidelijk. De rups valt dan direct terug en als ge goed ziet, kunt ge duidelijk een fijn draadje zien glinsteren. De oolijkerd hing natuurlijk daaraan en zoo gesteund, hield hij de moeilijke houding gemakkelijk vol.

Als de klimoptak gaat kruipen, levert hij een zotte vertooning op. Hij mist namelijk alle zoogenaamde buikpooten of onechte pooten, op twee paar na, iets wat hij met alle spanrupsen gemeen heeft. Om vooruit te komen, moet hij de vier achterste pooten heel dicht bij de zes voorste brengen en dan verandert de bedrieglijke tak ineens in een fraaien boog; „hij maakt een knoopsgat”, zeggen de jongens dan, die gewoonlijk betere natuurvrienden en -kenners zijn dan ouderen.

Om die eigenaardige manier van voortbewegen, heeft men zulke rupsen ook wel „landmeters” gedoopt; „takmeters” had beter geweest, want ze komen zelden op den grond. Eene soort is zelfs vereerd met den vrijzotten naam van Metertorenkop, omdat de stakerd twee kleine knobbeltjes (torens!) op z'n

KLIMOPTAKRUPS IN TAKHOUDING.

kop bezit. Misschien zult ge nu willen vragen naar de beteekenis van die zoo bijzondere taknabootsing. Zou 't een doel hebben? Is die rups door hare gelijkenis op een twijgje niet uitmuntend tegen vijanden beschermd? „Mimicreert” zij niet? „Mimicry”, een veelbeteekenend woord en een zeer verschillende verschijnselen omvattend begrip. Mimicreeren doen bijv. dieren, die profiteren van hunne gelijkenis op andere dieren, welke om een onaangename smaak of reuk door hunne vijanden worden gespaard. Verder dieren, die zelf onaangenaam smaken en waarschuwend kleuren dragen, als een soort uithangbord. (Denkt aan rood haar bij den Homo sapiens!) En eindelijk dieren, welke door kleuren, vorm en tekening als 't ware in de omgeving verdwijnen, niet op dieren gelijken. Over het nut, dat de dieren van die z.g. schuwkleuren en van die gelijkenis op kwalijk smakende dieren, alsmede van hunne vermommening zouden hebben, is al heel wat geschreven. De mimicrytheorie heeft haar absolute voorstanders zoowel als zeer besliste tegenstanders.

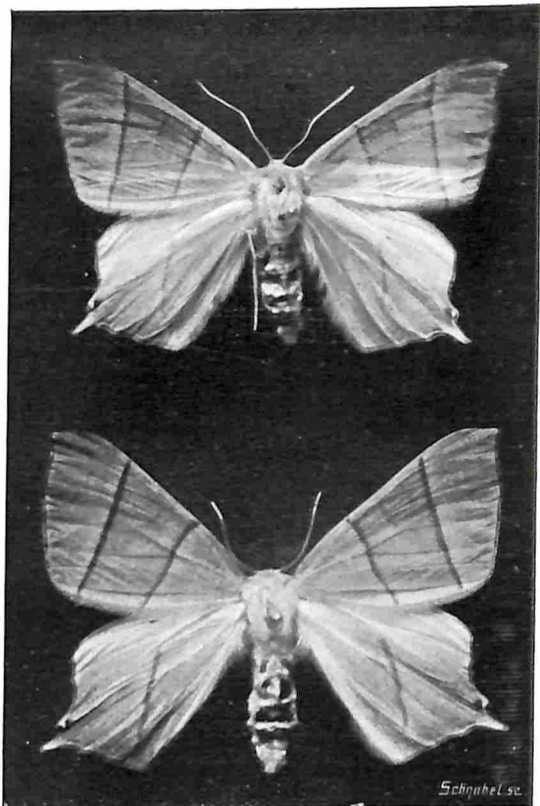
Stellig zijn er zeer vele gevallen, waar de dieren werkelijk van die vermommening en van de schuwkleuren nut hebben, maar het aantal twijfelachtige gevallen is even groot. Het veiligst zou wel zijn alleen die gevallen als mimicry te kenmerken, waarvan het voordeel voor het dier ontwijfelbaar is aangetoond. Verder verdient het aanbeveling niet te generaliseeren, maar elk geval op zichzelf te beschouwen.

Laten wij ons dus nu bepalen tot onze takrups. Ten eerste dienen we te vragen, door welke vijanden kan de klimoptakrups worden belaagd? De parasieten, sluipwespen en sluipvliegen laten we buiten spel, want tegen hen is klaarblijkelijk de vermommening niet bedoeld, als er van een doel sprake kan zijn. De prachtigste vermommening beteekent tegen hen niets, want de sluipwesp steekt hare legboor door den cocon heen in de vlinderpop en, sterker nog, steekt die zelfs door een laagje hout of weefsel in de in hout of binnen in planten levende larven of rupsen, waarin zij hare eieren wil leggen, wat er op wijst, dat ze hare prooi door den reuk opspoort en vindt.

Alleen de vogels blijven over en we verkeerden, eerlijk gezegd, nog vrijwel in 't duister, of die zich al of niet door zoo'n mimicreerende rups laten bedotten. Meestal komen vogels en ook reptielen en amfibieën alleen op beweging af. Stilzittende insecten zouden dan altijd beschermd zijn, alleen door zich niet te bewegen. Als onze imitatietak gaat kruipen, valt hij stellig ten prooi aan den insecten-etenden vogel, die hem ziet. Wat mij betreft, durf ik, ook bij de mooiste „mimicreerende” insecten, niet direct aan eene bescherming daardoor denken, hoewel de vermommening even merkwaardig blijft, ja, juist nog merkwaardiger wordt, als het begrip bescherming wegvalt.

Misschien kunnen de vogelfotografen, die ook wat van insecten weten, er eens op letten welke insecten door de insecten-etende vogels als voedsel worden gebruikt. Eigenlijk was het nog beter, als een scherpziend entomoloog vogels ging fotografeeren. Ongetwijfeld kwamen we dan zodoende in deze duistere zaak wat verder.

We zullen na deze uitweiding weer tot onze takrups terugkeeren. Misschien wilt ge het wonderbeest zelf wel zoeken. Nu, dat is eenvoudig genoeg. Neem een oude parapluie, wandel er mede naar een plek waar ge, zonder u te „geneeren”, kunt „werken” en waar noch al te belangstellende slagersjongens, noch kennissen langs kunnen komen. Tevens moet er een klimop heg aanwezig zijn. Wel komt de rups ook op vlier, linde, kamperfoelie en nog eenige planten voor, maar tot nog toe vond ik ze alleen op klimop. Open

KLIMOPTAK- OF VLIERVLINDERS.
URAPTERYX SAMBUCARIA (L.)

uwe „besteedster”, houdt haar onder de klimop en hark er met een stok, liefst niet al te teeder, doorheen. Hebt ge geluk, en dat zal wel, want onze vriend is zeer gewoon, dan ziet ge eenige pseudo-takjes in uw scherm rollen. Die zijn thans kleiner dan de rups op de foto. Die heb ik ook reeds in October gevonden en, wat de meeste overwinterende rupsen niet doen, deze eten in huis den geheelen winter door, zoodat het afgebeelde exemplaar bijna volwassen is. Het kweeken dezer rupsen is heel gemakkelijk, want klimop blijft zeer lang goed en ge kunt nu nog gedurende eenige maanden uwe kennissen verbluffen met de takgelijkenis van uwe kweekjes. Hoe grooter de rupsen worden, hoe sterker de gelijkenis met een takje wordt. Ge kunt er zeker van zijn, dat de meeste lui weigeren te gelooven, dat het dieren zijn, voordat ge de rupsen tot bewegen noopt. Ongeveer Mei spint de rups een soort luchtig hangmatje van dunne draden en bladstukjes en verandert in een slanke, grijze pop, waaruit omstreeks einde Juni de vlinder komt.

Kweekt ge de rups in den winter, dan verpopt zij veel vroeger en krijgt ge den vlinder, mits ge de pop in de warme kamer bewaart, veel eerder. Die vlinder is een prachtig diertje, gedost in teergeel satijn met wat bruine lijntjes en streepjes en met kleine, sierlijke zwaluwstaartjes aan de achtervleugels. Het verschil tusschen de beide seksen is zeer gering. Ge kunt ze gerust laten wegvliegen. De klimop heeft niet veel van hen te lijden. Verzamelen? Och neen, er worden al genoeg dieren aan spelden geprikt, insecten-collecties en vlijtige verzamelaars zijn er wel genoeg, maar liefderijke en geduldige waarnemers in 't vrije veld, die zijn er in de entomologie nog wel van noode. Dat die aardige dingen zullen zien, behoeft ge niet te betwijfelen.

S. LEEFMANS.

VRAGENBUS.

Schrijver dezer rubriek is steeds gaarne bereid, vragen van belangstellenden betreffende insecten en hun leven te beantwoorden. Namen van de insecten zullen, na inzending der voorwerpen, met geoogen worden verstrekt. Ook houd ik mij zeer aanbevolen voor inlichtingen, wanneer insecten schadelijk of in groote massa's optreden. Inzending van eenige specimens is ook dan zeer gewenscht. De antwoorden zullen beknopt in het weekblad „Buiten”

Foto Jos. Raemaekers.

CEDRUS ATLANTICA GLAUCA.

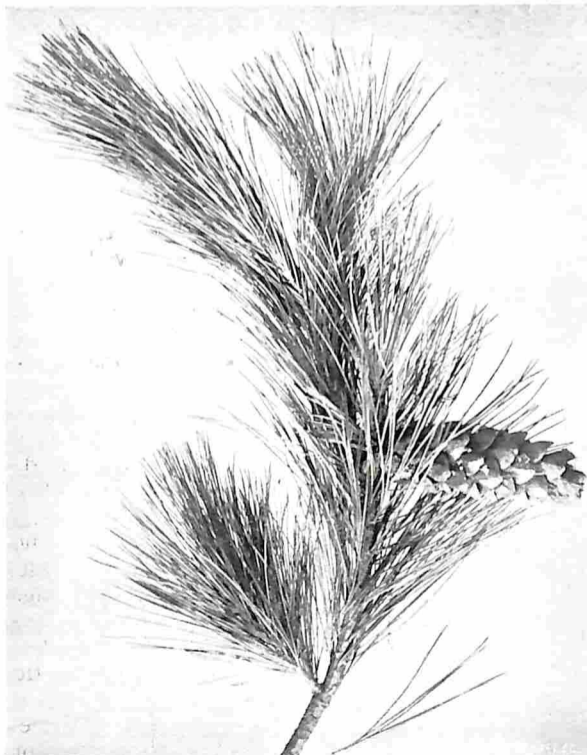

Foto Jos. Raemaekers

PINUS EXCELSA VAR. PENCE.

Een Kegelpraatje.

DE naam coniferen beteekent kegel-dragende gewassen, welke tot de groote klasse der Naaktzadigen (Gymnospermae) behoorren, dat zijn planten, waarbij de zaden in geen zaadkastje besloten zijn.

We spreken van kegels en bedoelen daarmede de rijpe vrouwe-

lijke bloemen der coniferen. De naam kegel duidt wel ten naasten bij den vorm aan, doch men behoeft echter bijgaandezeer fraaie afbeeldingen te beschouwen om tot de conclusie te komen, dat de meesten van den kegelvorm afwijken, en

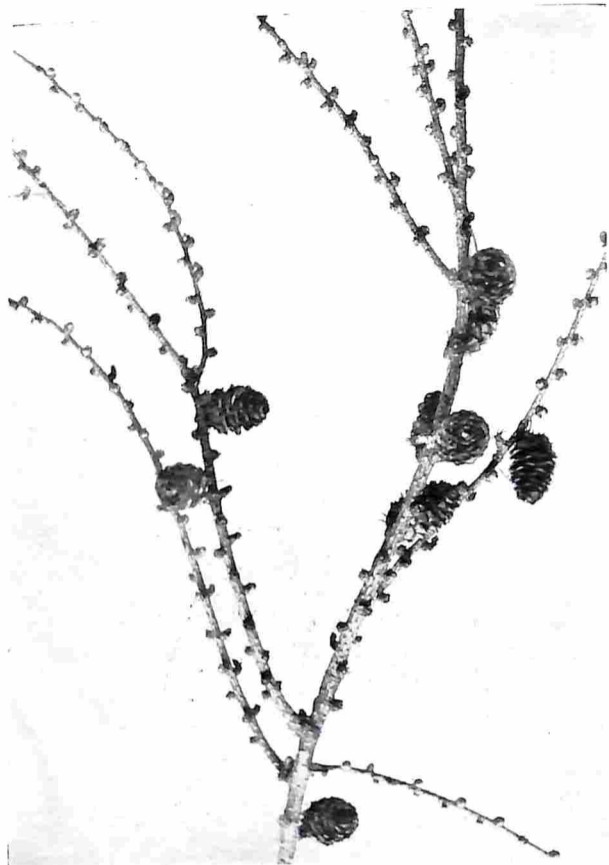

Foto Jos. Raemaekers.

LARIX LEPTOLEPIS.

meer ei- of bolvormig zijn. Onder de kegels vindt men zeer veel vormen en verscheidenheden en als contrasten mag ik zeker wel noemen de meer dan 35 c.M. lange prachtkegels van een Noord-Amerikaanschen Den, den Pinus Lambertiana, en de slechts 1 c.M. groot wordende bruinroode, blauwachtig berijpte kegeltjes van de hier afgebeelde Nutka cypres, zoo genoemd naar de Nutka baai, in het Noordwestelijk gedeelte van Noord-Amerika

We zeiden reeds, dat een kegel een rijpe vrouwelijke bloem was. De mannelijke bloemen zitten bijeen, in wel iets op katjes gelijkende bloeiwijzen, aan den voet der jonge loten. De zaadbloemen staan in kleine, roodachtige kegeltjes aan den top der jonge loten en worden in het begin beschermend omhuld door vele bruine schubben, die aan het steeltje zitten. Maken we nu van zulk een kegel een overlangsche doorsnede, dan zien we met de loupe, dat uit een spil vele vleezige bladeren ontspringen, die aan den onderkant elk weer een vliesje dragen, zulk een blad heet een vruchtschub. Aan den bovenkant bezit deze een iets uitstaanden steel en aan den voet liggen twee zaadknopjes. De schubben stellen de eierstokken voor, welke hier niet gesloten zijn, doch open liggen, het zijn de vruchtbladen, wier randen niet met elkaar vergroeid zijn. De eitjes of zaden, steeds ten getale van twee, aan de binnenzijde van elke schub geplaatst, zijn, evenals de schubben, in een spiraal gezeten en vormen aldus te zamen den spits toeloopenden kegel.

De bestuiving heeft plaats door den wind, het zijn dus windbloeiërs of met een vreemd woord anemophile planten. Een groot voordeel is 't, als er veel planten van dezelfde soort bij elkaar staan, waardoor de kans grooter wordt, dat het stuifmeel niet verloren gaat.

Wij zullen den vliegtocht door het luchtruim van het stuifmeel stilzwijgend voorbijgaan en eens verder zien hoe 't gaat als het tusschen de schubben van de zaadbloemen is gevallen. Zeer gemakkelijk kan 't stuifmeel bij de zaadknopjes komen daar de schubben in den bloeitijd uiteen wijken. Wanneer dan later de uitsteeksels zich naar binnen oprollen, komt het stuifmeel in innige aanraking met het eitje. Opdat geen mijten of insecten ze zullen opeten of de regen ze zal wegspoelen of doen rotten, gaan de jonge kegelschubben na de bestuiving tegen elkaar liggen, groeien zeer hard en kleven haar randen met hars tegen elkaar. Zoo hebben we dus het ontstaan nagegaan van deze kegels.

Wanneer wij door onze dennenbosschen wandelen, dan kan men op den naaldengrond talrijke één- en meerjarige dennen-appels vinden. In het eerste jaar groeien de kegels van den gewonen of groven den (Pinus sylvestris) nog niet hard, ze staan eerst overeind, maar buigen zich later langzaam om, zoodat ze met de punt naar beneden aan korte stelen neerhangen, terwijl de vorm van den kegel eirond wordt. In het tweede jaar worden de tot nu toe weeke, groene vruchtschubben hard en houtig, terwijl ze een grijsbruine kleur krijgen. In Maart of April van het 3e jaar krimpen de schubben zóó sterk, dat ze

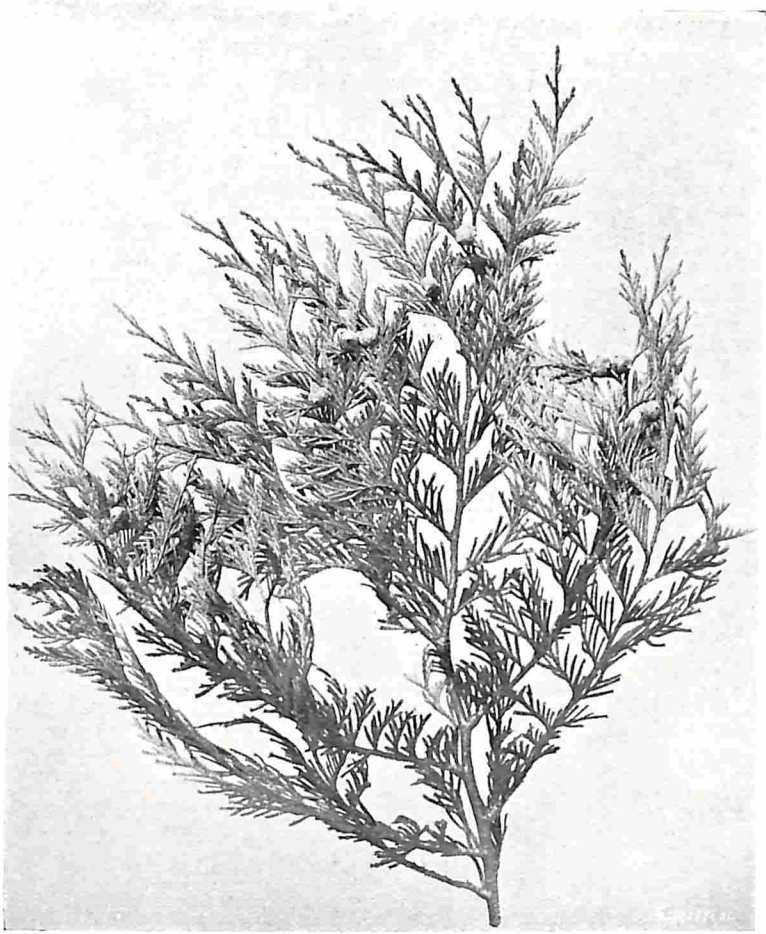

Foto Jos. Raemaekers. CHAMAECYPARIS NUTKAENSIS.

uiteenwijken. Deze schubben zijn ruitvormig, loopen naar boven dikker uit, en hebben 4—6 verheven strepen. Als bij den gewonen den alle gevleugelde zaden weg zijn, valt ook de kegel af. Dit geschiedt eerst dan omdat anders te veel zaden op een plekje zouden komen. Om dit tegen te gaan, sluiten zich zelfs de dennenappels bij regenachtig weer, daar de als een veer zoo lichte zaadjes door den regen bezwaard, niet ver gedragen kunnen worden, zoodat de verspreiding daardoor wordt benadeeld. Zelfs geheel leege, afgevallen kegels openen zich bij droog en sluiten zich bij vochtig weer. De afgevallen dennenkegels worden in Gelderland, Utrecht en Noord Brabant onder den naam van knup, denneknoppen of sparappels verzameld om als brandstof te dienen.

Na aldus de wording en de levensgeschiedenis van een kegel in 't algemeen nagegaan te hebben, wil ik met een enkel woord u nog wat vertellen van de prachtige kegels, die ge op de afbeeldingen kunt bewonderen.

Reeds hierboven stipte ik terloops de Nutka Cypres aan, waarvan de barbaarsche wetenschappelijke naam *Chamaecyparis nutkaensis* (Spach) is, doch die door tuinlieden meestal betiteld

wordt met *Thuyopsis borealis* (Hort). Behalve in de reeds hierboven genoemde streken rond de Nutkabaai komt hij ook voor op de eilanden en het kustgebergte van Britsch Columbia, terwijl hij niet alléén in het Cascadengebergte inheemsch is, doch ook op 't veel Noordelijker gelegen eiland Sitka, ja volgens Dr. Mayr zelfs in Zuidelijk Alaska gevonden wordt.

Zooals men op de fraaie kiek zeer goed kan waarnemen, staan de uitgebreide twijgen dicht bijeen en hangen met de sierlijke toppen ietwat over. Wanneer men de twijgen van deze in slanke pyramides groeiende conifeer tusschen de handen wrijft, dan verspreiden zij den karakteristieken reuk van jeneverbessen, iets wat aan kleine kliertjes op de schubben toe te schrijven is.

De hier in beeld gebrachte tak is evenals de andere kegeltakken afkomstig van Nederland's schoonste pinetum Schovenhorst bij Putten. De exemplaren van deze in 1850 door den Botanischen Tuin te St. Petersburg in Europa ingevoerde cypres, haalden reeds in 1892 een hoogte van 10.50, terwijl in den voortuin in 1898 een exemplaar stond, dat een stamomtrek van 0.53½ M. bij een hoogte van 11.50 M. toonde.

Wanneer wij met een korte opmerking volstaan moeten bij de kegels van een *Larix*, dan is wel een der grootste merkwaardigheden, dat de kegeltjes, die donker grijs-zwart van kleur

Foto Jos. Raemaekers. TSUGA CANADENSIS.

zijn, eirond, gesteeld en opgericht, daarna nedergebogen aan de twijgen bevestigd zijn, ook dan nog blijven zitten, als ze de zaden verloren hebben. Verder zij nog opgemerkt, dat de kegeltjes in één jaar rijp worden en dat de bladen, welke vlak onder de jonge vrouwelijke bloem zitten, prachtig karmijnrood gekleurd zijn, waarvoor geen andere reden te bedenken is, dan dat de roode kleur de warmtestralen der zon vasthoudt, wat zeer bevordelijk is voor de eerste ontwikkeling der jonge zaadknoppen. Ongetwijfeld heeft de boom aan deze schoone katjes zijn Duitschen naam van „Schönbaum” te danken. De hier afgebeelde tak is echter niet van den gewonen Lork (*Larix Europaea*) maar van den Japanschen (*Larix Leptolepis* Murr), die mooie zilver-groene naalden heeft, en tegenwoordig zeer veel in ons land wordt aangeplant.

De tak van *Pinus excelsa* (Wall) is eveneens van Schovenhorst afkomstig. Deze soort is zeer nauwverwant met den door Lord Weymouth in 1795 uit Canada in Engeland ingevoerde Weymouthspijn (*Pinus strobus* L.), en behoort dus tot de weinige dennen waarvan de naalden in bosjes van 5 staan.

Iets langer dien ik echter stil te staan bij de *Cedrus atlantica glauca* (Manetti). De naam *glauca* in verband met *Cedrus* doet ons veel verwachten en werkelijk zal een dendroloog met blijde verrukking op Schovenhorst den waarlijk prachtige boom bewonderen, die als „blauwe Ceder” een geheele groepeerings weet te beheerschen. De tak hier afgebeeld is van een exemplaar wiens

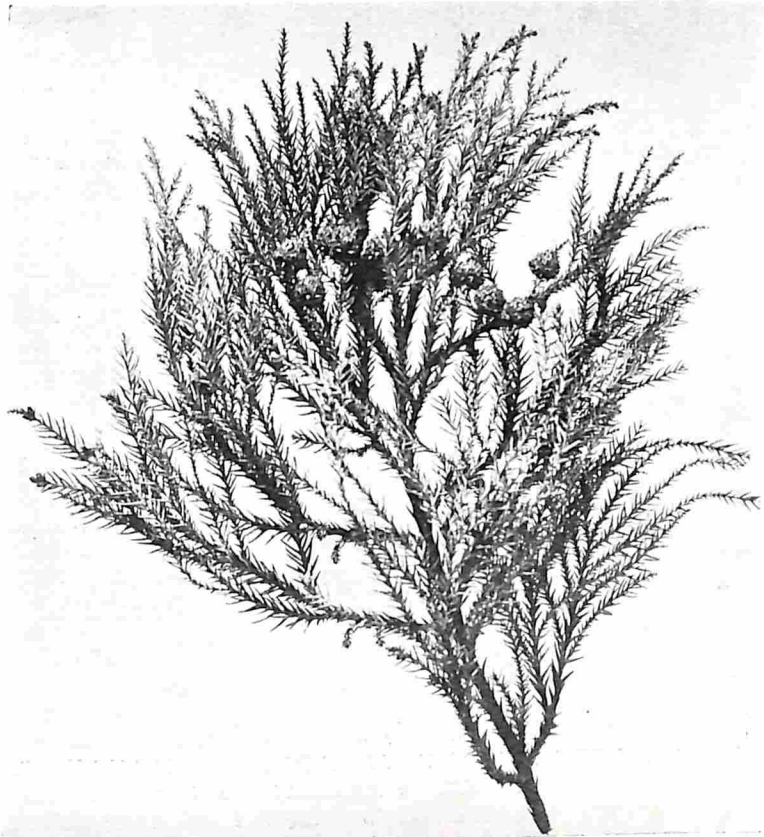

Foto Jos. Raemaekers. CRYPTOMERIA JAP.

gelijke in ons land niet gevonden wordt. Ofschoon een storm in November 1891 meer dan 5 Meter van den prachtig uitgegroeiden top heeft weggenomen, zoo is de stamhoogte toch nog 14 Meter, en nog altijd is deze Ceder de trotsch van het pinetum. In „Het Pinetum Schoberianum” het Gedenkboek destijds door Kuyk geschreven, vond ik zeer aardige bijzonderheden, die ik den lezers van „Buiten” even wil mededeelen.

De Cedrus atlantica, de Medad der Arabieren draagt den naam van „Atlas” of „silver ceder” en werd in 1842 voor 't eerst naar Europa overgebracht. Hij wordt gevonden op 't Atlasgebergte in Noord-Afrika tusschen 30 en 40° N. Br. meest op 1000 tot 2000 M. hoogte en vormt vooral dichte wouden bij Tiaret en op den berg Aurès op den Pic van Tongour in gezelschap van den Libanon Ceder en op de bergen Babor en Tabador. Daar bereikt hij een hoogte van 30—40 M. met een stamdoorsnede van 1.50 M.

Zooals de afb. duidelijk laat zien, zitten de bundeltjes ster-vormig bijeen en zijn dun en stijf, en in doorsnede bijna vierkant. De onrijpe kegels hebben een grijsachtig blauw-groene fluweelen tint, maar worden later glanzend helder bruin, zijn mooi eirond van vorm maar slechts 5 à 6 c.M. lang bij 4 c.M. breed. Onze kegel pronkt voorts met prachtig donkergerande schubben, die kort en breed zijn, waardoor zij op den kegel ook dicht over elkaar geschoven zijn.

De beide laatste afbeeldingen brengen in beeld twee takken van uitheemsche doch op Schovenhorst uitstekend groeiende altijd groenblijvende boomen n.l. van den Tsuga canadensis (Carr) en van den Cryptomeria japonica (Don). Van de Tsuga's, die mooie slanke stammen kunnen vormen, komt in Japan ook nog een bijzonder fraaie soort voor, de in 1853 door Siebold in Europa ingevoerde Hemlock-spar. De naalden van de eerste soort (hier afgebeeld) zijn kleiner en aan de onderzijde minder duidelijk wit gelijnd, terwijl ook de kegels onderscheid aanwijzen. De kegels van de Hemlockspar zijn rond, ellipsvormig of stomp, 2.5 c.M. lang, voorzien van slechts weinige glanzende bruine schubben, bij de canadensis echter meer langwerpige en kleiner.

De „kegels” van de Cryptomeria zien er voor een oningewijde al heel vreemd uit en vertoonen wegens de lappen der zaad-schub en door de vooruitstekende toppen der bracteeën stekels, welke men goed op de afb ontwaren kan. Japan, dat ons zoo-veel prachtige bloemen en heesters heeft gegeven, is ook 't vaderland van dezen sierlijken boom, die de Japansche Ceder of de Suga Mat genoemd wordt. In het gebergte van Zuidelijk Japan is hij thuis en vormt daar wouden op een hoogte van 200 tot 400 Meter gelegen. Behalve in Japan, komt hij naar ik las zeer veel voor in de provincie Chi-Kiang van China, waar hij tot op 1000 Meter hoogte groeit en stammen vormt van 40 Meter hoogte bij 1 à 2 M. stamdoorsnede. Op de afbeelding kunt ge zeer mooi zien hoe de frischgroene naalden, met de onderinden aan elkaar gesloten, dicht bijeen zitten en met den top sikkelvormig naar den twijg gebogen zijn. De rood-bruine kogelronde kegeltjes halen hoogstens een lengte van 2 c.M. De Cryptomeria's schijnen vrij langzaam te groeien, doch de boom op Schovenhorst heeft reeds de aanzienlijke hoogte van ± 10 Meter en draagt overvloedig kegeltjes.

En hiermede ben ik aan 't eind van mijn praatje bij mijn zes kegelplaatjes en ik hoop in dit vluchtige causerietje u een blik gegund te hebben in de wondere levensgeschiedenis en 'de heerlijke vorm-verscheidenheid van natuurproducten, die nog al te veel bekend staan als ? nu ja . . . als „doodgewone kegels”.

D. J. VAN DER VEN.

WOLKEN.

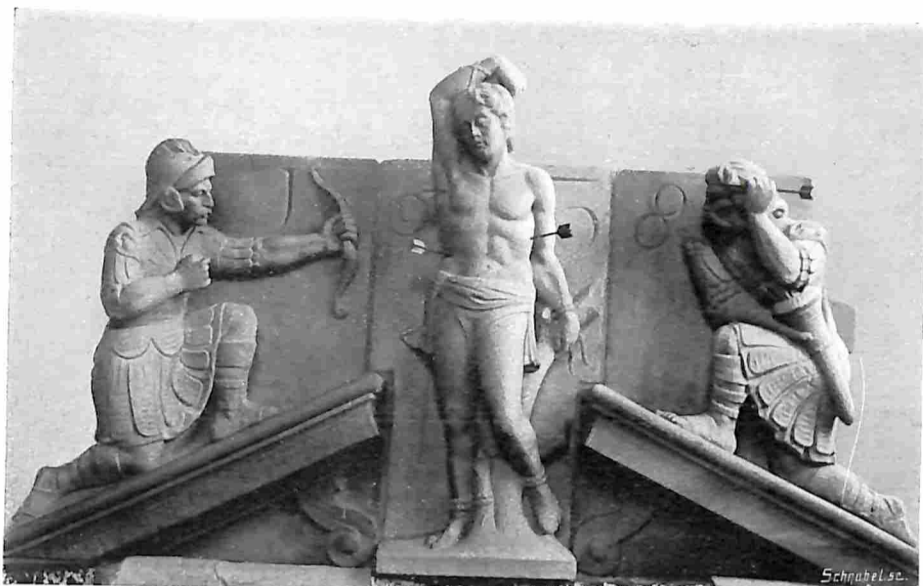
Rustbank breed gebouwd aan verren horizon,
Strekking leiblauw-violet in 't schemerduister,
Zachtgelijnde glooiing langs de kim in 't rond,
Bed waarin de macht'ge zon verzonk met haar moe licht,
Rustig Westersch veld vol ongekende diepten,
Roerloos droomend als een windlooze oceaan.
Stapelbergen hoog-getorend in de wijde vlakten,
Die zich eindloos strekken in 't onmeet'lijk ruim.
Vol van licht geladen, vol van zwoele zwelling,
Koest'rend spanning fel-elektrisch, bergend grammen donder,
Die in snelle vluchting uit uw moeder-krochten
Voorwaarts barst, omspeeld door helle bliksemvaan.
Wimpelende bliksem slangelt uit uw diepten,
Driest uw vaart omvliegend en uw baan geleidend,
— Vlammenstandaard wapp'rend op uw trotsche vloot —
Hoedend uwe gangen boven 't aardgebied.
Trotsch van vruchtbaarmakend heil bezeilt ge 't zwerk,
Veelgestuwde nevel van miljoenen droppen,
Zegenspreider, dalend in herboren koelte,
Lavend dorstig land, de schroeiing lesschend
Van wat smachtte naar uw gul-verkwikkend heul.
Donk're dreiging ballend in omfloerste diepte,
Trekt ge uw krachten saam, gehuld in nacht,
Over grijzend rag rent zwarte ontzetting.
Angstig makend duister, — lichte stoom.
Onbarmhartig droef besmeurd met roet en rook —
Rossen van Walküren, jagend zwaar van tinting
Langs 't gordijn dat sprank nog houdt van bevend licht,
Zwanevleugelen zich vouwend langs de lichte lucht,

Wijd zich spreidend in een zaal'ge rust:
Vredepalmen liggend over 't smetloos blauw:
Blanke schapen weidend op de velden
Van den reinen aether.
Zilv'ren manewacht omstuwd door stille sterren.
In een fulpen schijn van gloriestraling
Aureolen wevend van lief-lout'ren glans.
Gulden zongeleiders, goudgedrenkte zeilers,
Statige galjoenen door de zon bevlagd,
Gouden beving ruizelt door uw vluchtig lijf.
Als ge in stoetend goud- en lichtgejubel
Zonnevaart aan blij-lazuren lucht verzelt.
Bij den daag'raad rilt ge in rosse kabb'ling.
Bloeit zoo schoon in u der rozen kleur ter kimme:
Bij het dag-vervloeien komt ge in vloeden
Roodend schuim, en breede tintenbranding
Zwelgt de zon, en na haar laatsten luister
Spreidt ge in rose vlokken u ten hemel,
Liefelijke laatste kleuring van het kwijnend licht.

EDWARD B. KOSTER.

POORTJE MET ST. JORES, VAN HET DOELENPLEIN TE HOORN,
DAT MET HET OP BLZ. 59 AFGEHEELDE ST. SEBASTIAAN-
POORTJE, BIJ DE BEBOUWING VAN HET TERREIN GEHEEL
AFGEBROKEN WERD, OM NA GERESTAUREERD TE ZIJN,
OPGEBOUWD TE WORDEN BIJ DE NIEUWE GYMNASIEK-
SCHOOL TE HOORN.

GEDEELTE VAN HET ST. SEBASTIAANPOORTJE TE HOORN,
gerestaureerd door L. M. van Tetterode naar authentieke bescheiden.

HOE MEN VOGELS VANGT.

III.

IN het vorig artikel werd aangegeven, hoe men vogels vangt met slagnetten; thans willen we zien, hoe talrijke vogels omkomen in de zoogenaamde „staltnetten”. En het zal blijken, dat deze wijze van vogelsvangen wel tot de gruwelijkste behoort. Hoe eerder ze verboden wordt, hoe beter, en daar de netten steeds op grooten afstand zichtbaar zijn, zal hiermede dan niet spoedig overtreding gemaakt worden.

Doch we zijn, helaas! nog lang zoo ver niet, al bestaat er hoop, dat de nieuwe jachtwet het plaatsen van staltnetten zal verbieden. Uit het verslag der Staatscommissie, ingesteld bij Kon. besluit van 11 Maart 1904, leest men in art. 73 onder e van het voorgestelde Jachtwet-ontwerp, dat het geoorloofd zal zijn, waterwild te vangen met netten, behalve met stal-(stalt-)netten.

Doch hoe lang zal het nog moeten duren, eer we de nieuwe Jachtwet in het Staatsblad kunnen begroeten? We willen evenwel hopen, dat de tijd spoedig daar is, en dat dan uit genoemd artikel nog het een en ander geschrapt zal zijn.

Wat dan staltnetten zijn, en hoe men er vogels mede vangt? We willen het zien, doch we moeten daartoe zijn op de ondiepten van de Wadden, waar men ze dikwijls over groote lengten geplaatst kan vinden.

De menschen hebben al heel wat uitvindingen gedaan, om de gewiekte luchtbewoners te kunnen bemachtigen, en nog steeds peinst men op meerdere middelen, waarmede men de aarde armer aan vogels kan maken. Doch gemeener vangwerktuigen, dan de staltnetten, waarin meermalen een geheele vlucht vogels op verschrikkelijke wijze en bij onduelbaar lijden den dood vindt, bestaan er zeker niet.

In gedachte gaan we een tochtje met den vogelvanger medemaken. We kunnen dit evenwel niet doen in het mooie getijde, maar zulks moet gebeuren in het najaar of in den winter, en wel in het bijzonder, wanneer de nachten donker zijn en het weer ruw is. Hoe donkerder, hoe beter. Doch we behoeven niet in die duisternis aanwezig te zijn. Ook de vanger is des nachts thuis, doch des morgens is hij vroeg bij zijne netten present, opdat roofvogels hem den gevangen buit niet afhandig maken.

We zijn gekomen op eenigen afstand van den zeedijk op eene bij ebbe droog vallende vlakte. Dat hier dikwijls veel vogels huizen, kan men gedurig zien aan de vele boorgaten, gemaakt bij het voedselzoeken, en aan de talrijke voetindrucksels. En groote vluchten strandloopers, die nu eens alle tegelijk hunne donkere ruggen, en dan weder de lichtere buikzijden naar den toeschouwer keeren, maken er hunne snelle vliegbewegingen.

We naderen nu de lange palen, waartusschen de netten in vertikalen stand opgehangen zijn. De palen staan op afstanden van ongeveer vijftig meters en over eene lengte van meer dan een kilometer. De lange palen worden door sterke touwen of kabels recht op gehouden. Van iederen paal heeft men gewoonlijk 4 zulke touwen aan kleinere paaltjes bevestigd, wat aan het geheel eene bijzondere stevigheid geeft. Tusschen deze palen en tusschen sterke onder- en bovenpezen zijn netten opgehangen van $1\frac{1}{2}$ à 2 M. breedte. Ze zijn niet strak gespannen, doch er is ruimte in, opdat de vogels er in vast kunnen schakelen, en ze zijn van dun garen met geen te nauwe mazen vervaardigd.

De onderpees is ongeveer 1 Meter boven den zeebodem, opdat bij den opkomenden vloed zeegras en ander drijvend goed onder de netten door kan gaan.

Dat er veel rottend zeegras aanwezig kan zijn, zien we wel aan de talrijke hoopjes, die het getij op de vlakte heeft achtergelaten, en die straks bij hoogwater weer zullen drijven. Strekte men nu de netten tot den grond uit, dan zou men elken dag heel wat moeite moeten doen, om dit vuil er uit te verwijderen. Heeft de vogelvanger zoo zijn netten eenmaal in gereedheid gesteld, dan heeft hij er niets meer aan te doen, dan af en toe eens te inspecteeren, of alles wel in den goeden stand verblijft. En

verder heeft hij de vangst maar op te bergen, die soms van beteekenis kan zijn, maar die ook wel tegenvalt. Eens heb ik een tocht met een vogelvanger langs zijne staltnetten gemaakt, waarover ik het volgende opteekende:

Reeds aan het begin van het eerste der netten hingen eenige vogels, twee groote, en zeven kleine. Toen we er bij gekomen waren, herkende ik de groote vogels dadelijk als twee voorwerpen van *Larus marinus marinus* L. (Mantelmeeuw). „Nietswaardige beesten” zei de vanger. „Aan den wal mag je ze niet brengen, omdat ze beschermd worden en de vleugels zijn niets waard”. Het eene exemplaar zag er heel mooi uit en was spoedig losgemaakt, waarna het de vrijheid terugkreeg en snel wegvloog. Doch het andere dier bloedde hevig uit den eenen vleugel, en had zich een der pooten gedeeltelijk uit het lijf gerukt. Met veel geduld kwam ook dit voorwerp los, doch het kon noch loopen, noch vliegen en bleef hulpeloos op den grond liggen. Als over eenige uren de vloed kwam, zou het wel door het water worden medegevoerd, als het tenminste niet eerder was verscheurd geworden, door hongerige kraaien of ander

HET ST. SEBASTIAANPOORTJE VAN HET DOELENPLEIN TE
HOORN, vóór de restauratie.

INGANG VAN DEN DOELEN TE HOORN.

roofgespuis. De zeven kleine vogels waren Bonte strandloopers (*Tringa alpina alpina* L.), die, voor zooverre zij leefden, meedoogenloos genekt werden, om straks voor 5 cents per stuk te worden verkocht. Van dergelijke vogeltjes hingen verder verscheidene exemplaren in de netten, welke dieren reeds dood waren, of op dergelijke wijze om het leven werden gebracht. Hier en daar hingen ook grotere vogels, doch het was dikwijls pijnlijk, ze te aanschouwen.

Sommigen waren reeds dood, doch aan de bloedige sporen op vederen en netten was het te zien, dat ze den marteldood waren gestorven. Anderen hingen zieltogend terneder, terwijl eenige dieren reeds verscheurd waren geworden door den een of anderen roofvogel, en aan stukken in het net hingen.

Meer dan honderd meeuwvogels waren dien nacht in de netten gevlogen, meest kleine Zeemeeuwen (*Larus canus* L.) en Kokmeeuwen (*Larus ridibundus ridibundus* L.).

Deze vogels werden niet in hun geheel medegenomen, daar de vanger bang was, alsdan bekeurd te zullen worden. Doch de Wet verbiedt niet, om deelen van dergelijke vogels mede te nemen, en daarom werden de vleugels afgesneden, die voor enkele centen per stuk verkocht konden worden. Een enkele maal liet de vanger een nog geheel gaaf exemplaar vliegen, doch het was hem aan te zien, dat hij zulks noode deed. Zeker zou hij het niet gedaan hebben, wanneer hij alleen was geweest. Kreeg hij een voorwerp in handen, dat hij meende ongemerkt te kunnen doden, dan werd het genekt, of wel de kop er van werd ingedrukt. De cadavers werden weggeworpen, en de volgende vloed zou ze wel verre van dit moordtooneel doen afdriven, terwijl menig tafelschuimer onder de vogels er zich te goed aan zou kunnen doen.

Verder werden in de netten gevonden drie groote Wulpen of *Numenius arquata arquata* (L.), waarvan een vastgedraaid zat aan de punten der slagpennen en zoo was gestorven; een tweetal levende Strandplevieren (*Charadrius Alexandrinus* L.) en een Bontbekplevier (*Charadrius hiaticula hiaticula* L.), die in het leven mochten blijven en in een zak werden medegenomen, om straks aan een handelaar te worden verzonden; een mooie Bergeend of *Tadorna tadorna* (L.), die ook reeds dood was; twee Watersnippen of *Gallinago gallinago* (L.), die om de meerdere waarde zeer welkom waren; een Rotgans of *Branta bernicla bernicla* (L.), die reeds gedeeltelijk was verscheurd, doch die medegenomen werd, opdat de vanger zelf haar nog

zou kunnen opeten; zeven en twintig *Scholeksters* (*Haematopus ostralegus ostralegus* L.), levende en doode, doch die alle dood werden medegevoerd, omdat ieder dezer vogels een waarde van een dubbeltje vertegenwoordigde; vijf Goudplevieren (*Charadrius apricarius* L.), meer bekend onder den naam van Wilster; twee Goudkieviten of *Squatarola squatarola* (L.) in winterkleed, meer als Zilverplevier bekend. Ziedaar de vangst, die zeker aanmerkelijk mocht heeten.

Zoo waren we aan het einde van de netten gekomen, en bij onzen terugtocht moesten we opnieuw zien de vele bloedige lijken van de vogels, die weggeworpen waren. Wie zulks ziet, zal zeker walging gevoelen over een zoo snoed bedrijf; en onwillekeurig uitroepen: „Weg met de staltnetten!” Wat dunkt u, lezers? Wilt ge nu zelven in gedachten nog een gang maken langs dergelijke netten, om de arme, zieltogende en doode vogels, die zich nu verhangen hebben, daarin te zien? Stellig bedankt ge er voor, een dergelijk Hinnomsdal te betreden. Liever moogt ge er zijn, wanneer het leven van de vogels er niet belaagd wordt. Dan kunt ge er kennis maken met talrijke species, die ge verder in het land nooit of slechts zelden te zien krijgt. Dan krijgt ge hogere gevoelens voor de schoone stoffage onzer kusten, en dan zult ge zeker inzonderheid veel gevoelen voor de blanke meeuwen, waarvan het wit der onderdeelen wedijvert met de blankheid van het schuim der golven.

Hoe statig vliegen de zilver- en mantelmeeuwen over het watervlak! Slechts weinig beweging wordt gemaakt met de lange vleugels, die tot op de grootste wijdte uitgespreid zijn: af en toe worden ze flauw op en neer bewogen. Zoo vliegen ze rond kennelijk met het doel, zich te vermaken, en in cirkelvormige kringen zeilen ze om en langs elkander, nu eens rijzende, dan weer onmiddellijk boven de zee vliegende. Tot zelfs ver in zee ontwaart men dan witte stippen, die ook daar de aanwezigheid van meeuwen aanduiden.

Ja, de meeuwen en de zeezwaluwen vormen wel het schoonste decoratief onzer kusten, al willen we dat van de vele andere vogelsorten niet geringschatten, en uit een oogpunt van verheffing vragen ze aller bescherming. Deze wordt haar ook bij de Wet verleend, doch op de schorren en zandvlakten der Wadden is de Wet een doode letter, zolang het geoorloofd is, daar staltnetten te plaatsen. De vogelvanger kan het natuurlijk niet helpen, dat er ook meeuwen en andere verboden vogels in zijne netten vliegen. Hij gevoelt wel niets voor deze dieren, die hij als erge vischdieven beschouwt, maar spreekt men hem er over, dan zal hij uit vrees voor de Wet misschien zeggen, dat hij zijne netten niet uitzet voor meeuwen en andere verboden vogels, maar dat het zijn schuld niet is, wanneer ook zij zich in de mazen verhangen.

Het is hem natuurlijk te doen om heel andere vogels, zoo beweert hij.

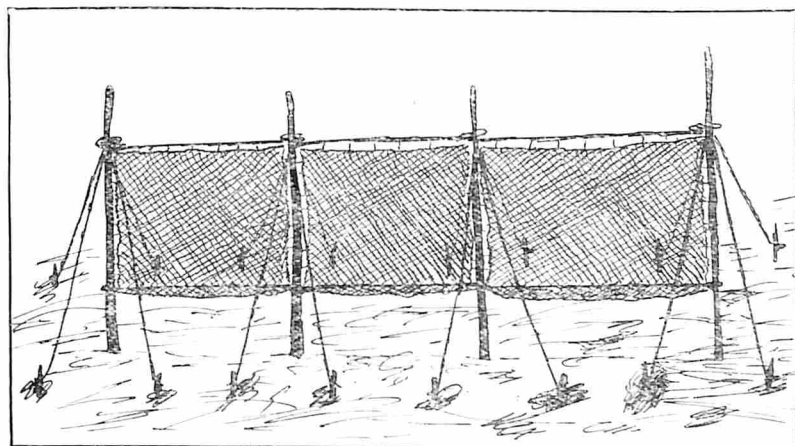
Juist hierom zijn de staltnetten veel schadelijker dan slagnetten, waarbij het nog van den wil van den vogelaar kan afhangen, welke vogels gespaard blijven. Dezulken kan hij over zijn net heen laten vliegen. Dat kan de staltnettenzetter niet. Het vangen is heelemaal niet afhankelijk van zijn wil, en toch is hij de middelijke oorzaak van een naamloos lijden, zooals we gehoord hebben. Het medelijden met den man, die misschien voor een groot gezin moet zorgen, en die wellicht zal zeggen, dat menschennoed zwaarder moet wegen dan 't dierenleven, zou hier zeker misplaatst zijn. Waar we een krachtig protest willen aantekenen tegen het vermoorden van vogels op groote schaal, daar roepen we vooral:

„Weg met de staltnetten!”

Ten slotte spreken we den wensch uit, dat de Nederlandsche Wetgever zeer spoedig in deze handelend zal willen optreden, want de arme vogels kunnen niet wachten, geen dag en geen uur.

Moge er dan ook bepaald kunnen worden, dat de politieagenten, die met de bewaking van vogels en eieren belast worden, meerdere kennis van onze vogelwereld hebben te verwerven, want werkelijk is het waar, dat zij zich dikwijls door de vogelvangsters en eierenzoekers laten bedotten, omdat ze het verbodene niet van het geoorloofde weten te onderscheiden.

J. DAALDER DZ.

HET STALTNET.